

Rikárdó és én

Laborci Dóra

Micsoda dolog ez?

Megkérdőjelezni, milyen alapon vállal gyereket – 23 évesen a harmadikat! – valaki, mindezt ráadásul a gyerekért való aggodás álszent mázába csomagolva? Miért nincs bennünk belátás, segítő szándék még az ünnepek utáni eufóriában sem? Mindenki degeszre ette magát, elköltött egy rakás pénzt méregdrága ajándékokra és nem maradt semmi, egy kicsike szeretet vagy emberség sem a fa alatt?

Hiszen, ha ez a gyerek nem Rikárdó lenne, hanem, természetesen azt, Hunor vagy mondjuk Tamás, és így lenne édesanyjának harmadik szülőtte, valószínűleg büszkén, ellenpéldaként emlegetnék az ő édesanyját, aki lám-lám – mint a régi szép időkben – önmegvalósítás helyett azt teszi, ami a dolga és amire honatyáink is felszólították őt több ízben. Hányszor hallottam várandósan, milyen helyes, hogy fiatalon mentem férjhez és, hogy még huszonévesen gyereket vállalok. Mert harminc felett az már késő, akkor már nem úgy működik a női test, de nem ám!

Vérlázítónak, felháborítónak tarom ezt, ami anapokban az interneten folyik, hogy egy ártatlan újszülött kisbabát tart mindenki maga elé, mintha az ő jövőjét és életét féltő aggodás vezérelné a szitkozókot, nem a sötét félelmek és a súlyos előítéletek.

Ki aggódik *tényleg* amiatt, hogy Rikárdó miből fog élni? Kit fog érdekelni, mi lesz belőle mondjuk 14 év múlva? Hogy hány telet fog korgó gyomorral, fázva kibírni? Hogy fogja a szegénység és kilátástalanság kibogozhatatlan emberi helyzetekbe sodorni?

Akkor, amikor mindez bekövetkezik, Rikárdóra senki nem lesz kíváncsi. Pedig akkor lehetne mondani, hogy lám, mi ezt már az elején tudtuk! Senki nem gondolja komolyan, hogy rajta, rajtunk is múlik, milyen országban, milyen esélyekkel nő fel ez a gyerek?

Még mielőtt feltennénk a jól ismert lemezt, amelyek általában előkerülnek, ha ilyenekről írok, hadd keverjem le máris – ez lesz a szomorú középész – néhány személyes vallomással. Egyszer felvetődött például, hogy mit tudom én, a nyomorszaferizó budapesti értelmiségi, milyen az élet, a való világ ott, ahol *ezek, egyre többen* merésznek megszűlni. A leegyszerűsítő, fekete-fehér törekvésekre a válasz mindig hosszú, szerteágazó és színes, nehezen befogadható.

A szabolcsi megyeszékhelyen születtem, két, azóta elvált evangélikus lelkész gyerekeként. 10–12 éves koromig hajléktalanokkal töltöttem a Szentestéimet. 16 évesen három hétig én vigyáztam egy „anyaóvós”, egyébként nem roma, négyéves kislányra, amíg az anyukája kórházban volt, különben állami gondozásba került volna a gyerek, és onnantól valószínűleg tényleg megpecsételődtött volna a sorsa. Így is ez történt, de ezt akkor még nem tudtuk. Az anyaóvó, ahová a bántalmazás elől menekülő, általában nagyon szegény, aluliskolázott anyukák kerülnek, a városi hajléktalanellátással együtt akkoriban került a helyi evangélikus gyülekezet fenntartásába, és így hozzánk a kislány. Ernőket hoztam-vittem az oviba, vacsorát adtam neki, fürdettem és vele aludtam, meghallgattam vele naponta kétszázszor az anyukája üzenetét, amit a kórházból hagyott a kazettás üzenetrögzítőnkre, és még az állatkertbe is elvittem. Nagyon kék szemű, nagyon eleven, nagyon éles eszű gyerek volt. Nem sokkal a 14. születésnapja után meghalt. A halálával kapcsolatban különböző okot nem tudtak megállapítani, elaludt, és nem kelt fel többé, mint az öregek. Az orvos szerint nem bírta a szíve.

A nagybátyám is világtó kék szemű, éles eszű ember volt, elképesztő humorral, és ő sem él már. Ugyanonnan jött, ahonnan anyukám – egyébként a semmiből – nagyon jól fozított és a fafaragáshoz is értett. Húszéves korára már alkoholista volt, mindenét, beleértve a szebb jövőt is, elitta. Anyukámmal egyszer két üveg bort ajánlottunk neki azért, hogy végre – hosszú hónapok után – megfürödjön. Az iskolatársaim nem egyszer hajléktalannak nézték, amikor sétáltam vele az utcán és azt kérdezték, gond van-e, segítsenek? Nagyon jókat neveltünk együtt, mindig művésznőnek hívták, mindig krumplit pucolt, azért adott neki anyukám némi aprót. Apa gyakran szedte össze és vitte haza a hátán különböző kocsmákból. És ezek csak a publikusabb részletek.

Jelenleg a férjem fél állásából és az én gyed-emből élünk, van egy csodaszép, kiegyensúlyozott, vidám, bátor, érdeklődő, tíz hónapos kislányunk. Egy barátunk kicsike lakásában élünk, innen a családnak köszönhetően nagymamám lakásába költözünk nemsokára, mert albérletet nem tudtunk volna fizetni. A gyerek egy éves koráig kétszer fog költözni, a három lakás közül, amiben addig lakik majd, egyik sem a miénk. Cucainak a 95% öröklött vagy kapott holmi.

És ez csak az én megbecsült, értelmiségi családom szövevényes történetének néhány epizódja.

Mondanom sem kell, mégis elmondom, hogy a gyerek természetesen a legnagyobb örömünk, soha jobbkor nem jöhetett volna erre a világra. Mindenkire mosolyog, színre, szagra, nemre, súlyra vagy szexuális orientációra való tekintet nélkül. És, ha valaki egyszer félhalkan odasziszegné, hogy minek, hova az ilyenek gyerek, biztosan nem állnék jól magamért. Mert egészen kicsi koromtól kezdve tudom, hogyan álljak ki az igazamért – és az elesettekért. Mert a bőröm színe, a kapcsolataim, a családom, a párkapcsolatom minősége és a jelenlegi lakóhelyem mellett ez is az egyik privilégiumom. Sok minden van, ami adódik, adódhatnak erőt próbáló helyzetek és nehéz időszakok, de ez nem, erre, az önmagunkba vetett szilárd hitre és a mások felé forduló bizalomra csak törekedni és nevelni lehet. Ha sikerül ezt a kislányunkban és esetleg még további gyerekekben elültetni és (a világító szemeken túl is) tovább adni nekik azt, amit mi kaptunk örököül, máris nagyobb előnnyel indul, mint a legtöbb újszülött ezen a világon.

Mert az emberség nem anyagiak kérdése. Ahogy a szegénység és a nyomor sem csak Rikárdót, ezt a máris szimbólummá érett újszülöttet fenyegeti. Mindannyiunk kapujában ott ólálkodnak a rossz döntések, a lecsúszás és az önsorsrontás szörnyecskéi. Mindenkinek van ilyen vagy olyan családtagja, csontváza a szekrényben.

Hívó vagyok, a német és szlovák felmenőimmel együtt a társadalom szemében biztosan „rendes magyar” is, mivel úgy nézek ki (bármit is jelentsen ez). Azt, hogy én viszonylag korán szültem, ráadásul a jövőnk szempontjából egyteljesen kiszámíthatatlan időszakban, hogy jelenleg gyakorlatilag egy szobában élünk, az égvilágon senki nem róta a szememre. Sőt, általában elismerő pillantásokat kapok. Azt gondolom, hogy leginkább vagánynak és követendőnek tartják.

Miért lenne égbekiáltó bűn mindez, ha történetesen Rikárdó édesanyja lennék? Miért lehet és kell elvitatni egy édesanya érzéseit? Nehéz időkben nem lehet szépen, örömmel, méltósággal, értelmes-mosolygós gyereket nevelni?

Amikor 2011-ben borsodi és szabolcsi, mélyszegénységben élő, főként roma édesanyjakkal készítettem interjúkat, mindegyiküket megkértem, soroljanak fel három dolgot, ami az örömük forrása a hétköznapiakban. Mindenki kapásból a gyerekeket tette első helyre és a legtöbbeknek nem is jutott eszébe más, a második, harmadik hely legtöbbször kitöltetlen maradt. Hiába kérdeztem családi ünnepekről, élményekről, nem jutott eszükbe semmi, mert nem is történt semmi, se egy születésnap tortája, se egy karácsonyfa, se egy kirándulás, „csak” a gyerekek. Ezek az édesanyjak úgy nőttek fel, hogy a falujukat se hagyták el, hogy soha senkinek sem számított, mit tesznek vagy mondanak, hogy mi a véleményük. Most úgy élnek, hogy nincs más örömük és jó élményük a gyermekeiken kívül. Ezek a gyerekek ezért születnek. Jó lenne, hogy ha az a tény, hogy egyre többen vannak, nem a szitkozódásra, a bezzegetésre és a mellveregetésre adna okot, hanem elsősorban a saját félelmeinkből és történeteinkből levonható tanulságokhoz, új utakhoz és esélyekhez vezethetne. Jó volna, ha valóban számítanának.